A SZENT KORONA-TAN KIFEJLŐDÉSE ÉS MAI JELENTŐSÉGE

DR. MOLNÁR KÁLMÁN
EGYETEMI TANÁR

A MAGYAR NŐK SZENT KORONA SZÖVETSÉGÉBEN
1927 FEBRUÁR 2.-ÁN TARTOTT ELŐADÁS.

1 9 2 7
DUNÁNTÚL EGYETEMI NYOMDÁJA
PÉCSETT

A szent korona-tan kifejlődése és mai jelentősége.

A turáni népeket általában az erősen kifejlett közszellem jellemzi az indogermán népek individualizmusával szemben. Ez utóbbi a *hűbériség* jogrendszerében csúcsosodott ki, a turáni közszellem sajátos magyar kivirágzása pedig *a szent korona tanában* áll előttünk.

A szent korona-tan nem mondvacsinált, nem mesterkélt írott jogalkotás szüleménye, hanem a nemzeti szellemnek olyan ösztönszerű megnyilvánulása, mint például a nemzeti nyelv, a nemzeti irodalom, a nemzeti művészet, – vagy amint az emberi szellem természetes és önkéntelen megnyilvánulása, az istenhit, a vallásos érzés. Innen van egyrészt, hogy nemzeti önmagunkra-eszmélésünknek ez a részben jogi konstrukciója oly mélyen gyökerezik a magyarság tudatában és lelkében, hogy túlnövi a jogérzet és jogi meggyőződés határait és szinte vallásos áhítatba átmenő szent érzéssé magasztosul bennünk. Innen van másrészt, hogy nemzeti öntudatunknak ez a sajátos megjelenési alakja annyira nemzeti, annyira magyar, hogy azt az idegen soha sem képes teljesen átérteni. Megért valamit abból, ami a szent korona tanából jogtételekben kifejezhető, jogi formába önthető, de nem érti meg az eszme tartalmának azt a részét, amit a jogi kereteken túlemelkedő áhítat lehel belé, nem értí meg az eszmének azt a különös nemzeti tartalmát, aminek nemcsak átértéséhez, hanem főként a teljes átérzéséhez a szent koronával való bensőséges kapcsolat, a szent korona tagságának felemelő és boldogító tudata, a magyar nemzeti géniusztól megihletett és annak emlőin magyar öntudattal táplált és telített magyar lélek szükséges.

Innen van továbbá az is, hogy úgy a magyarság jogilag képzetlen tömegei, mint az ezeréves közös múlt közös dicsősége és közös szenvedése által lélekben magyarrá vált, bár idegen anyanyelvű honfitársaink, ösztönszerűleg sokkal bensőségesebb kapcsolatban élnek a szent koronával, a magyar nemzeti szellemet

a közintézményekben megvalósító közjogunkkal, sokkal törhetetlenebb és elszántabb hívei a szent korona eszméjén nyugvó ősi alkotmányjogunknak s ezeréves alkotmányfejlődésünk folytonosságának – mint azok az esetleg tudományosan képzett merev formál jogászok, akik ha magyar állampolgárságot tudnak is igazolni, sőt magyar anyanyelven beszélnek is, a nemzeti lélekkel való rokonságukat és kapcsolatukat elveszítették, vagy azt soha meg sem szerezték.

A szent korona tanát csak az érti meg, akit erre az alkotmányban kikristályosodó magyar géniusszal való kapcsolata és rokonsága képesít.

*

I. A szent korona-tan kifejlődése

A szent korona tanának kialakulásában három szorosan elhatárolható korszakot és fejlődési fokot lehet megkülönböztetni.

Az első korszak nemzeti öntudatra ébredésünkkel, nemzetté való alakulásunkkal, vagyis még Etelközben a vérszerződéssel kezdődik. Ebben a korszakban már feltalálhatók és kimutathatók alkotmányunknak azok az elemei, amelyek a szent korona tanának alapköveit képezik, bár még ekkor ezek az alapelvek a szent koronával nem kapcsoltattak össze és nem süríttettek bele abba az egységes eszmekörbe, amelynek pregnáns kifejezőjévé és szemléltetőjévé később az államélet központját képező szent korona válik.

A második korszak körülbelül az Árpádkor utolsó századával kezdődik, amikor alkotmányjogunk alapelvei hovatovább majd itt, majd ott jelentkeznek a szent koronával kapcsolatban, a szent koronához fonódva, a szent koronában megrögzítve, a szent koronával szimbolizálva és szemléltetőleg kifejezve, amikor a szent korona eszmeköre analitikusan és índuktive az alkotmányjognak egyre nagyobb körére terjeszkedik ki, s egyre bővebb tartalmat nyer.

A fejlődés folyamatát azután lezárja a harmadik korszakot megnyitó Werbőczy Istvánnak, a valaha élt legnagyobb magyar jogásznak örökbecsű munkája. Ő volt az, aki a színtézis nagy

munkáját elvégezte, aki a nemzet által egy félévezreden át öszszehordott szilárd kövekből a szent korona tanának viharálló épületét felépítette, a tapasztalati elemekből az elvont tételt leszűrte, s ezzel az államalkotó és államfentartó magyar géniusznak dicsőséges örök emléket emelt, s utódaira olyan becses örökséget hagyott, amiből immár újabb félévezred óta élünk, s amire jövő fejlődésünket is alapítanunk kell, ha mint magyarok, magyar elgondoláson alapuló magyar államban akarjuk megkezdeni és tovább élni történelmünk második évezredét.

Nem követhetem ez alkalommal lépésről-lépésre a szent korona-tan kifejlődésének egyes étappe-jait, ezért csak néhány jellemző adat felemlítésére szorítkozom,

a) A vérszerződéstől az aranybulláig.

Az első korszakban a *vérszerződés* harmadik pontjában találjuk meg a szent korona tanának nemcsak csíráját, de majdnem szabatosnak mondható kifejtését: „Akik Álmost (helyesebben: Árpádot!) szabad akaratjukból urukká választották, sem maguk, sem utódaik a vezér tanácsából és az ország tisztségeiből ki ne rekesztessenek.” Már ebben a kezdetleges formulázásban, felbukkan az állami ügyek legfőbb intézésére közösen hivatott államfő és államtagoknak az az összefonódása s szükségképi együttműködése, ami a szent korona tanának a legbelsőbb lényegét teszi.

A szent korona tanának irányában indult meg továbbá már az Árpádkor első felében a magyar *birtokjog* átalakulása,

A pusztaszeri gyűlés a vérszerződés szellemében felosztja az ország területét a honfoglaló törzsek és nemzetségek között, s mikor Szent István a földbirtokban a magántulajdont létesíti, a nemesi birtok mint a honfoglalás utáni osztozkodás jogcímén birtokbavett *szállásbirtok* áll előttünk,

De már a királyság első századának pártviszályai és belső villongásai között feltűnik és egyre szélesebb mederben jelentkezik *a királyi adománybirtok* is, A király, hogy a haza körül szerzett erdemeket jutalmazza, s hogy magának híveket szerezzen, a királyi birtokokat egyre bőkezűbben adományozza. Eleinte a szállásbirtok van túlsúlyban, később a súlypont hovatovább az adoniánybirtokra megy át, mert egyrészről.a hűtlenség miatt elkob-

zott vagy magvaszakadt, s így a királyra szállott szállásbirtokok már mint adománybirtokok szállanak át az új tulajdonosra, másrészt pedig még a régi szállásbirtokok tulajdonosai is, – akik a belviszályok erőszakoskodásai között békés birtoklásukban megháborítva, ősi birtokukra való jogcímüket egyre kevésbbé voltak képesek perrendszerűen igazolni, – szállásbirtokukra is megerősítő királyi adomány leveleket kértek és kaptak, – így az Árpádkor végéig fokozatosan jóformán minden birtok királyi adománybirtokká vált, s ezzel megteremtődtek a ténybeli alapjai a szent koronán alapuló birtokrendnek, amelynek világos tételét már az Anjouk alatt megállapítják,

1. hogy ebben az országban minden birtokjog gyökere a szent korona,

2. hogy a nemes nemzetség kihaltával a nemesi birtok vísszaszáll a szent koronára, ahonnan származott,

A szent koronának így kialakult birtokrendje lett alapjává az Anjoukorban a banderíálís hadrendszernek, s a Nagy Lajos-idejétől kezdve félévezreden át (1351-1848) érvényesülő ősiségnek is.

Végül ugyancsak még az Árpádkor utolsó századának elején, a szent korona-tan egyik fontos alapkövének megszilárdulását mutatja *az aranybulla* (1222), amely alapvető alkotmányjogi okmány egész tartalma tulajdonképpen azt a célt szolgálja, hogy visszaállítsa a birtokadományozások folytán meggyöngült királyi hatalomnak és az államalkotó nemességnek azt a közvetlen kapcsolatát, kölcsönhatását és alkotmányos egyensúlyát, amí a szent korona-tan alapgondolata, de amit az Árpádhází királyok túlbőkezű birtokadományozásai következtében előállott oligarchikus birtokarisztokrácía már-már veszélyeztetett.

b) Az Árpádkor végétől Werbőczyig.

Az Árpádkor utolsó századától kezdve alkotmányjogiunk alaptételei lépésről-lépésre fokozatosan hozzákapcsolódnak a szent koronához s benne és általa jutnak kifejezésre.

Már 1197-ben így fejezi ki a király elismerését egyik oklevelében: „Férfiasan harcolt *koronánkért.*"[1]

[1] „Viriliter pro corona nostra dimicavit." Fejér: Cod. Dipl. II. 309. l.

IX. Gergely pápának IV. Béla ifjabb királyhoz 1235 július 15-én intézett leveléből tudjuk, hogy II. Endre megkoronáztatása alkalmával megesküdött, hogy országának jogait és *a korona* tekintélyét sértetlenül megőrzi.[2]

IV. Béla a selmeci jogkönyv bevezetésében olyan jogok és szabadságok adományozásáról szól, amelyek *a szent koronához* és annak érdekeihez hozzásimulnak.[3]

Ugyanő 1256-iki oklevelében *a szent korona* iránt hűtleneknek *a szent koronával* szemben való engedelmességre szorításáról beszél,[4]

Ugyanő 1267-ben megerősíti a nemeseket Szt. Istvántól nyert szabadságaikban, hogy neki és *a koronának* annál hűségesebben és annál buzgóbban szolgáljanak,[5]

V. István 1271-iki oklevele szerint *a szent korona* iránti hűség nemesi tartozás.[0]

A turini békeszerződésben (1381) Velence kötelezi magát, hogy 7000 aranyat fizet . . . az országot képviselő *szent koronának.*[7]

Zsigmond az 1404. decretum bevezetésében azt mondja, hogy *a szent korona* joghatósága és királyi hatalmának teljessége* alapján szentesíti és hirdeti ki a törvényt,[8]

Az 1439 : VI, t,-c, szembeállítja *a magyar koronának* alávetett embereket és a külföldieket.

Az 1439 : XVI. t,-c, az országnak és *a szent koronának* alávetett lakosokról beszél, tovább pedig a király és *a korona* jogainak elidegenítését és elzálogosítását tilalmazza.

[2] „Honorem coronae illibata servare." Kovachich: Vestigia comiiiorum, 82, 1,

[3] „verleihenn Recht und Freiheit, . , , die der heilignn kron, vnd irern nwotz wol fuegnn vnd frummen."

[4] „Infideles nostros, et sacrae coronae, . . . compellít ad nobis et sacrae coronae obediendum." (Fejér; Cod, Dipl. IV, 2, 386–387, 1.)

[5] Kovachich: Vestigia Comitiorum, 134, 1.

[6] „spondens fidelitatis sue feruorem, qua corone regie ex debito nobilitatis sue tenetur.” Wenzel: Árpádkori Új Okmánytár, VIII. 340.

[7] „ipsí corone representanti dictum regnum,” Magy, Tört, Tár XI. k, 15-16. 1.

[8] „autoritate ejusdem Sacrae Coronae, et de plenitudine regiae potestatis,” Kovachich, Vestig, Com. 201. 1.

Az 1444 : III, t.-c. *a királyi korona* elidegeníthetetlen jövedelmeiről rendelkezik, amelyek *a koronának* visszabocsátandók.[9]

Az 1444 : V, t.-c. *a koronára* háramló birtokokról beszél.[10]

Az 1462 : II. t.-c. 1. §. a király és *a korona* közjogi állása elleni felkelésről szól.

Horvát- és Tótország zászlósai, főbbjei és nemesei 1492-ben elismervén Miksa öröklési jogiát, ünnepélyes okmányukban ezt írják: „Mi tehát, mivelhogy a mondott Horvátország és Tótországok, s mi valamennyien, valamint ezen országok többi lakosai is, *Magyarország koronájához,* s magához Magyarországhoz tartozunk tudnivalóképen régtől fogva, s *ezen koronának* és országnak alá vagyunk rendelve. . .” stb.[11]

Az 1498 : LXVII. t,-c.4. §-ában a főkegyúri jog mikénti gyakorlásának szabályozásával kapcsolatban *az ország szent koronájának* alávetett egyházakról olvasunk,

A XV, századbeli okmányok egész sorában olyan jogokról van szó, amelyek *az ország szent koronájára, s következésképen*[12] a király felséges személyére háramlottak.

Az 1514 : III, t.-c, *a királyi koronához* tartozó javakról és jövedelmekről beszél.

Az 1523 : XVII, t.-c, szerint a hivatalok viselésére való képesség csakis a magyarokat és az ország *szent koronájának* alá-r vetett nemzeteknek a tagjait illeti meg,

c) A szent korona tana Werbőczy fogalmazásában.

Az a nagy közjogi eszme, amely – mint az említett szemelvények mutatják, – egyre jobban átszőtte a magyar állam jogi felfogást, hivatott ínterpretátört talált Werbőczy Istvánban, Mint az államfentartó magyar nemesség lánglelkű tagja s később

[9] „provenius a Corona Regia inalienabiles, qui alienati essent, ad Coronam reintegrentur,” Kovachich: Sylloge Decr. Comitíalium T, I, 77.

[10] bona „quae devolventur ad Coronam.” Kovachich: Syll. Decr, Com, T, I. p. 78.

[11] Szalay László: Magyarország története. III. k. II. kiad. 415. 1.

[12] „et expost” . . . vagy: „consequenterque” . . . vagy: „ac deinde.” Hazai Okmánytár. I. 345. 1446. évből . . . u. o. II. 351. 1468. évből . . ; u. o. II. 378. 1497. évből.

hivatott vezére, teljesen benne élt ő a magyar állameszme gondolatkörében, s miután a leghíresebb külföldi egyetemeken kiváló elméleti jogásszá képezte magát, majd mint a kir. Curia jegyzője, később pedig országbírói ítélőmester, s mint ilyen az országgyűlés jegyzője s az országgyűlési végzések szövegezője, a magyar jogban alapos gyakorlati ismereteket szerzett, – méltán élvezte már kortársai között azt a nagy tekintélyt, amit tőle, mint a magyar államalkotó géniusz leghűbb megszólaltatójátói nem lehetett megtagadni.

Werbőczy 1514-ben elkészült Hármaskönyvében a következőképpen formulázza meg a szent korona tan alapeszméjét;

„Miután pedig a magyarok a szent lélek kegyelmének ihletéből, szent királyunk közremunkálása által az igazságnak felismeréséhez és a katholikus hitnek vallásához jutottak és őt önként királyukká választották és meg is koronázták: a nemesítésnek s következésképpen a nemeseket ékesítő és a nem nemesektől megkülönböztető birtok adományozásának jogát s teljes hatalmát az uralkodással és országlással együtt a közösség a maga akaratából, az ország szent koronájának joghatósága alá helyezte és következésképpen fejedelmünkre és királyunkra ruházta; ettől fogva ő tőle ered minden nemesítés és *e két dolog mintegy a viszonos átruházásnál és kölcsönösségnél fogva annyira szorosan függ egymástól mindenha, hogy egyiket a másiktól elszakítani nem lehet, s egyik a másik nélkül nem történhetik. Mert a fejedelmet is csak nemesek választják, és a nemeseket is csak a fejedelem teszi azokká, s ékesíti nemesi méltósággal.*[13] *... És az ily nemesek az imént magyarázott kapcsolat és részesedés alapján a szent korona tagjainak tekintendők.”*[14]

A magyar közjog terminológiája, – amint fentebb láttuk, – már a Werbőczyt megelőző három évszázadon át a magyar államot a szent koronával jelképezte, a *magyar állam* és a *szent korona* kifejezéseket egyértelműeknek tekintette,[15] E terminológia szerint

[13] Hármaskönyv. I. R. 3. c. 6. és 7. §§.

[14] Hármaskönyv, I, R, 4. c.

[15] Megállapítja ezt már Deák Ferenc Lustkandl-lal való vitájában: „Itt (vagyis az 1723:11. t.-c. 5. §-ban) a C o r o n a szó alatt nem a királyi hatalom jelvénye, maga a korona, hanem az állam, vagyis Magyarország, mint állam értendő, sa c o r o n a szónak ezen értelme gyakran fordul elő törvényeinkben.” (Adalék a magyar közjoghoz. Pest, 1865 82-83. 1.)

az állami főhatalom a szent korona hatalma,[16] a felségjogok a szent korona jogai,[17] az állami javak és jövedelmek a szent korona javai és jövedelmei,[18] minden birtokjognak gyökere a szent koronában van,[19] a törvényes birtokos magvaszakadtával minden nemesi birtok örököse a szent korona,[20] az államterület a szent korona területe, a szövetségek és szerződések a szent korona nevében köttetnek.

Aki és ami ebben az országban közjogi jelentőséggel bír, ezt a jelentőségét a szent koronával való kapcsolatából meríti, A szent korona fogja össze az áilam alkotó elemeit és atomjait szerves egészbe, s a minden tényezőt összefoglaló szent koronában jut kifejezésre az állam legmagasabb hatalma, szuverenitása.

A királyt a nemesek választják, a nemességet a király adományozza, így fonódik össze minden alkotmányjogi tényező a szent koronában, amelynek feje a király,[21] tagjai a nemesek,[22] a szent korona egész teste[2s] pedig a magyar állam törvényhozó szervében áll előttünk, ahol a törvényt előkészítő népképviselet és a szentesítő király közös akaratával kimunkált legmagasabb, korlátlan és felelőtlen államakarat jut kifejezésre.

Nemzetet és királyt egymással szembeállítani a magyar közjog értelmében nem lehet.[24] A magyar nemzet a magyar nép az ő közhatalmi szervezetében, s ennek a szervezetnek a csúcspontján áll a legelső magyar ember, a legfőbb nemzetszerv: a király.

Király nélkül csonka az állami szervezet, csonka a szent korona teste, csonka a nemzet is.

[16] Jurisdictio vei ditio Sacrae Regni Coronae.

[17] Jura Sacrae Regni Coronae.

[18] Peculia, bona, proventus Sacrae Regni Corcnae.

[19] Sacra Regni Corona radix omnium possessíonum.

[20] V. ö. Hármaskönyv. I. R. 10. c. 1. §.

[21] Caput Sacrae Regni Coronae.

[22] A H. K. I. R. IV. címében: membra Sacrae Regni Coronae. Róbert Károly 1318.-ki országgyűlési meghívólevelében: membra regni nostri. Fejér. Cod. Dípl. VIII. 2. 164.1.

[23] Totum corpus Sacrae Regni Coronae, vagy mint az 1435. (II.) decretum bevezetésének 3. §-a mondja: Totum corpus ejusdem regni.

[24] Ez a szembeállítás ugyancsak szokássá vált a publicistikában, de a magyar közjogban nincs alapja.

A szent korona tanának az a lényege, hogy az állami főhatalom megnyilvánulása, az állami akarat szuverén kijelentése sem egyedül a király által, sem egyedül a népképviseleti szerv által nem történhetik, hanem csupán a kettőnek egyformán nélkülözhetetlen közreműködésével juthat kifejezésre, amint azt csaknem három évszázaddal Werbőczy után az 1791 : XII. t.-c. így fejezi ki: „A törvények alkotásának, eltörlésének és magyarázásának joga Magyarországon a törvényesen megkoronázott királyt és az országgyűlésre törvényesen összesereglett karokat és rendeket közesen illeti meg, s *másképp nem gyakorolható”*.

A magyar közjog értelmében még az a sokszor hallott tétel sem helytálló, hogy a trón megüresedésének pillanatától a trónutód megkoronázásáig terjedő időben az állami szuverenitás teljessége az országgyűlést illetné. Mert míg egyrészről a trónöröklési törvények szerinti trónutód rögtön elődje halálának pillanatában, – minden közbeeső időköz nélkül, – magyar királlyá válik, másrészt viszont a még meg nem koronázott király nem gyakorolhatja a királyi hatalom teljességét: törvényt nem szentesíthet, privilégiumot nem adományozhat, az apostoli címet nem viselheti, s az azzal járó főkegyúri jogokat nem gyakorolhatja. Csupán csak az állam normális életműködésének zavartalanságát biztosító folyó ügyintézést láthatja el. Ebben az időközben tehát nemcsak az országgyűlés egymagában, de még a meg nem koronázott királlyal együtt sem bírja a szuverenitás teljességét, az alkotmányt meg nem változtathatja, nem érintheti. Teljes egészében érvényesül a magyar közjogban is a pápai és püspöki székek üresedése idejére megállapított kánonjogi alaptétel: sede vacante nihil innovetur. *A királyi szék üresedése esetén semmi alkotmányjogi újítás nem történhetik.*

Mióta 1687-ben a királyválasztás joga felfüggesztetett, azt sem lehet állítani, hogy a koronázást megelőzőleg az országgyűlés szuveréné állapíthatja meg a királlyal szemben azokat a hitlevélbelí feltételeket, amelyek elfogadása esetén őt megkoronázni hajlandó. Az országgyűlés a hitlevél szövegébe semmi alkotmányjogi újítást nem vehet fel, mert a hitlevélnek a célja nem az alkotmány megreformálása, hanem a létező alkotmány biztosítása. A hitlevél sem formailag, sem lényegileg az országgyűlés egyoldalú akaratának nem tekinthető, hanem – mint általában minden törvény – érvényét a királyi hozzájárulástól

kapja, Már pedig a király csak az érvényben levő alkotmány szerinti *szokásos* hitlevél szöveget tartozik elfogadni, alkotmányjogi újításokat tartalmazó hitlevéltervezettel a királytól előre alkotmányreformot kicsikarni, vagy ha ehhez hozzájárulni nem hajlandó, őt ezen a címen trónutódlási jogától elütni nem lehet.

Ismétlem: király és népképviselet a szent korona tana szerint az állami főhatalom legmagasabb megnyilvánulásának egyaránt mellőzhetetlen alkotó elemei.

A király éppen úgy nem foszthatja meg népét, illetőleg ennek alkotmányszerű képviseletét alkotmányszerű jogállásától, amint másrészt a népképviselet sem foszthatja meg a jogszerű királyt alkotmányos jogkörétől és hatalmától. A szent korona tanán alapuló magyar közjog nem ismeri a trónfosztás lehetőségét. És ha. ez államcsínyszerűen mégis kimondatnék, mint alkotmányjogunk alaptételei elleni merénylet, a célzott jogi hatást el nem érheti. Az ónodi (1707) és debreceni (1849) trónfosztó határozatokat nem kellett később formálisan visszavonni vagy eltörölni. Alkotmányjogi érvénytelenségük annyira nyilvánvaló volt, hogy utóbb még deklaratorius megállapításra sem szorult,[25]

Király és nép, illetőleg a népképviselet együtt képviselik a szent koronát, együtt alkotják a magyar nemzetet. Király nélkül a nemzet fejetlen tömeggé, az ország pedig nyakló nélküli érdekcsoportok tülekedésének harcterévé válik.

De hát mi következik ebből? Ha király nélkül csonka az államélet, ha az állami szuverenitás alkotmányszerű megnyilvánulásának nincs meg a lehetősége, azt jelenti-e ez, hogy mai csonkaságában meg kell állni az állam és nemzet életműködésének, s tétlen rezígnációval kell bevárni az ilyképpen valóban nem nagyszerű halál bekövetkezését?

Ez a szent korona tanából éppen nem következik. A szent korona tan nem áll ellentétben az állami élet természetével, s ennek gyakorlati követelményeíveL

Vitán felül áll, hogy az állam, ha tovább élni és fenmaradni akar, életműködéseit nem szakíthatja meg.

Ha vis major következtében nem is működhetnek az állam-

[25] Bár a nádor az ónodi határozat ellen tiltakozott, s azt semmisnek jelentette ki.

hatalom jogszerű főszervei, ha nem érvényesülhet is a maga egészében az alkotmányszerű jogrend, – az államélet nem állhat meg, az állam életműködése nem tűr kihagyásokat, a naponkinti szükségletek kielégítést, a jogkérdések megoldást követelnek, Ilyenkor az életképes organizmus egészséges vagy legalább is munkaképes sejtjei átveszik a megbénult szervek munkáját, s ha nem biztosíthatják is az egészséges államélet friss és rendes vérkeringését, mégis a beteg állam életfunkcióit segítenek ellátni addig, míg az államélet kiforrja magából a kóranyagot, míg átaltöri magát a külső és belső akadályokon, s ismét belejuthat az alkotmányszerű jogrend egészséges medrébe.

Amely szerv ilyen körülmények között magához ragadja az állam hatalmát, s az állami *végszükséghelyzetben* meg tudja akadályozni az állami organizmus szétesését, felbomlását, halálát, – az nem vét az alkotmány ellen, nem sérti azt, még ha nem is a jog strikt normái szerint cselekszik. Ezek a normák ugyanis a rendes viszonyok figyelembevételével, a rendes viszonyok számára készültek, nem pedig az előre nem látott abnormís viszonyok számára, amelyek között alkalmazásuknak nincsenek meg a feltételei. Az új (szükségbeli) szerv működése tehát nem jogellenes *mindaddig, míg nem gátolja nálánál erősebb joggal bíró olyan szervnek a működését, amely az ő munkáját egyébként elvégezhetné, és nem mellőz olyan jogszabályokat, amelyek érvényesülésének egyébként nem volna akadálya.*

Ha az ilyen szurrogátszerv az ő működésének céljául azt tűzi ki, hogy a jogszerű szervek útjából az akadályokat elhárítsa és előkészítse azt, hogy azok a hatalmat újra kezükbe vehessék, – s addig is, míg ez lehetségessé válik, egész működését a romok eltakarítására s a jogrend lehető visszaállítására irányítja, – az ilyen szerv működését a jogszerűség szempontjából kifogásolni nem lehet, mert mint Werbőczy olyan szépen fejezi ki: éppen a jogeszme megvalósulását célozza és mozdítja elő.[26]

Nem lehet tehát alkotmánysértésről beszélni, ha minden, ami a kényszerhelyzetben és annak nyomása alatt az alkotmány szabályaitól eltérőleg történik, *az ideiglenesség, a szükségbeliség jellegével bír.*

[26] H. K. Előb. 10. c. 3. §. „tendít et accedit ad finem jurís.”

Ha a jobb kezünk megbénul, szükségből bal kezünket használjuk, de várva-várjuk a napot, amikor újra megszűnünk balog lenni.

Ha eltörik a lábunk, köszönettel tartozunk annak, aki nekünk mankót farag, de ünnepünk lesz a pillanat, mikor ismét a magunk lábán járhatunk.

Ha hályog ül a szemünkre, megtanulhatunk tapintással olvasni, de Messiásként üdvözöljük az orvost, ki szemünk világát visszaadja, s ki újra részesévé tesz bennünket mindama színpompának és gyönyörűségnek, ami az ép szemen át árad a lelkünkbe.

A fejétől megfosztott magyar államcsonknak is folytatnia kell életműködéseit úgy, ahogy lehet. Nem szabad lefogni az orvos kezét, sőt elő kell segíteni élesztési kísérleteit, a mesterséges lélekzést, az injekciókat, mik az alélt nemzettestbe az életet visszavezetik.

De az csak természetes és nem hálátlanság az orvossal szemben, ha a lábbadozó csonka nemzet a betegszobából a friss levegőre és a napfényre vágyik, ha gyógyszer és orvos helyett a *Messiás* után sóvárog, aki visszaadhatja neki egészséges nemzeti szervezetének és életének teljességét. Ha várja azt, aki mondhatja: dobd el mankóidat, kelj fel és járj a magad lábán!

Ma egy ideiglenes, kisegítő jogrend üvegházában vegetálunk, sőt lábbadozunk, de mi vágyunk ki a napfényre, a megífjodást hozó tavasz éltető levegőjére, ősi alkotmányunk új életre kelő s új életet ígérő intézményei közé.

Bár türelemmel, de bensőséges vágyódással várjuk megcsonkított szent koronánk redíntegrálódásának idejét,

A szent korona volt az, mely a magyar állam területének, a szent korona országaínak egységét egy évezreden át fentartotta, az elszakadt részeket bűvös fénykörébe visszaédesgette. Hangosan beszél ma is hozzánk I, Lipót királyunk diplomája, amely a másfél évszázadon át önálló állami életet élő Erdélynek visszacsatolását 1691-ben a következő ihletett szavakkal ünnepli: „Erdély visszatér *a szent koronához,* amelytől az irigy sors és egyesek vakmerősége elszakította.”

A mohácsi vész óta négy évszázadon keresztül a szent korona tana volt állami önállóságunknak és ősi alkotmányunk fenmaradásának legfőbb biztosítéka.

Ugyanis a szent korona jogcímén uralkodó királyunknak, a szent korona másik tényezője által korlátolt *közhatalma* mindig élesen elvált Őfelségének többi országaiban és tartományaiban *magánjogi jogcímeken* gyakorolt abszolút hatalmától, s ha nem is mindenben feleltek meg az államélet vezetésében tényleg megnyilvánult elvek az ősi magyar alkotmány szellemének, a szent korona tan államesze méjétől átitatott magyarság erősen ragaszkodott a lelkében élő eszményhez, az államéletnek ahhoz a formájához, amely az államalkotó magyar szellemnek legsajátosabb alkotása. Hogy bölcs pátriárchánk szavait idézzem: „azzal szemben, ami van, a nemzet mindig ragaszkodott ahhoz, aminek lennie kell,”[27]

Nehéz évszázadokon keresztül ez a szent korona tan államfentartó jelentősége és alkotmánybiztosító szerepe. Ennek a nagy eszmének köszönhetjük, hogy ezer éven át nemcsak fenmaradtunk, hanem *mini magyarok* maradtunk fenn,

II. A szent korona tan mai jelentősége.

De térjünk a múltról a jelenre. Mi a szent korona tan jelentősége napjainkban, trianoni megcsufoltatásunk szomorú éveiben?

Ma jóval nagyobb az eszme jelentősége, mint bármikor volt ezeréves történetünk folyamán,

A szent korona tan értelmében a szent korona magát az államot jelentette. Ma több ennél. Ma az állam: Csonkamagyarország. A szent korona: az ezeréves Magyarország,

A mai magyar állam határait az emberi rövidlátás és gyűlölködés által rétek és szántók között önkényesen szétszórt határkövek jelzik. A szent korona területének határait a természet nagy alkotója emberi mesterkedések által el nem mozdítható hegy óriásokkal, folyamokkal és tengerrel jelölte meg,

A mai magyar államnak sokszor bizony külföldi hatalmasságok által jogellenesen befolyásolt akaratki jelentései csak nekünk, a legszomorúbb kor csonkamagyarjaínak parancsolnak, A szent korona évezredes tanítását fénylő szemekkel és mohó lélekkel figyelik milliók és milliók, messze túl az új határköveken.

[27] Gróf Apponyi Albert előadása a Magyar Nők Szent Korona Szövetségében 1927. január 12.-én. Nemzeti Újság 1927. jan. 13.

A mai magyar állam átvonuló szállása a magyarok milliói-nak, akik szertenéznek s nem lelik honjukat e hazában. A szent korona épülete ezeréves boldog otthon, melynek „messze képét bujdosó magzatja, még Kallipszó keblén is siratja, s kart feléje búsan, vágyva tart.”

A mai magyar állam az, ami *tényleg* van. A szent korona állama az, ami a *lelkünkben* van. Ami volt, és ami lesz,

A mai magyar állam alkotmánya: a szent korona jogszerű szerveit ideiglenesen helyettesítő kisegítő szervektől származó *közjogi provizórium.* A szent korona alkotmánya: ezer év vérével és verejtékével megalkotott, megvédett és megszentelt *ősi magyar alkotmány.*

Mindaz, amit ebből az ősi alkotmányból a sivár jelenbe át-mentettünk: erős és szent kötelék, amely minket a magyar korona ezeréves tagjaival *összefűz.*

Viszont minden államjog! újítás, minden új alkotmányos be-rendezés, minden alkotmányjogi reform egy-egy új korlát és akadály, amely évezredes testvéreinktől *elválaszt.*

Uj közjogi intézményeink, új alkotmányos berendezéseink mind a mi .kizárólagos alkotásaink. Ezekhez semmi közük azok-nak, akik tőlünk elválva élnek. *Közös az, amit együtt alkottunk, amiért együtt szenvedtünk, aminek együtt örültünk; aminek rend-jében és oltalma alatt együtt boldogultunk.*

Legelsősorban és legfőképpen *közös kincsünk a szent korona, és minden intézmény, minden személy és minden érzés”aki és ami a szent koronával kapcsolatban van, ami hozzá fűződik.*

Aggódó magyar lélekkel figyeljük: mi történik és mi készül alkotmányjogunk terén? Mit hoz a jövő?

Lehetséges-e olyan megoldás, olyan véglegesítés, ami ellen-tétben áll a szent korona tanának ezeréves követelményeivel?

Nemcsak hisszük, de tudjuk, hogy ilyen végleges megoldás nem lehetséges. Lehet ilyen irányú próbálkozás, ilyen irányú ki-sérletezés, amely talán ideig-óráig külső érvényesülést is biztosít magának. Lehet ennek nyomán sok bizonytalanság és sok-sok szenvedés, – de végleges megoldás nem lehet.

Kilenc év előtt egy vegyes társaság az úgynevezett néptör-vényekben több alapkövét felforgatta a magyar alkotmánynak. Az új rendnek sokan engedelmeskedtek, még többen csendben meg-

húzódtak, s így az új rend egy ideig tényleg érvényesült- És mégis, . . . ami így létesült, az összeomlott.

Azután másik kísérlet következett. A legdurvább terror némaságot teremtett, a jogtalanság tombolt és érvényesült és mégis, ez is hamar összeomlott.

Mert dicsőséges évezredünket megcsúfolni csak múlólag lehet. Aminek nincs szilárd alapja, az összedől, Az igazság azonban kitör és eget kér!

* *

*

Egy ezeréves nemzet életében természetszerűleg váltakoznak dicsőséges és sivár korszakok. Mi dicsőséges küzdelem után nemzeti létünknek igen sivár korszakához érkeztünk el.

De nem adjuk fel a jobb jövőbe vetett – hegyeket megmozgató hitünket.

Amikor fáradt testünket fülledt levegőjű kietlen sivatagokon át vonszoljuk, s a faluvégi tó langyos vízével oltjuk szomjunkat, Erdély és a Tátra fenyveseire, ózondús levegőjére gondolunk, és a Tarpatak üdítő, friss vizét szomjúhozzuk.

Éhségünket háborús szurrogátumokkal és patikaszerekkel csillapítgatjuk, de egy tál lencséért ősi örökségünkhöz való jogunkat el mégse tékozoljuk,

Ellenségeink által őrzött börtönünkből homályos tekintetünk a déli tenger azúrkék horizontja felé révedez.

Szívünk oltárán rejtegetve őrizzük megszentelt hagyományainkat, s ha pillanatnyilag nincs ís azoknak piaci és forgalmi értéke, azokból végeladást még sem rendezünk.

Mint egy hőskorszak hadirokkantjai, lelkierővel viseljük csonka lábunkat, béna kezünket, ziháló tüdőnket, de megőrizzük lelkünk és akaratunk erejét, s erős karú, fürge lábú, domború mellű utódokat akarunk.

Csonkaságunkban is állandóan integritásunkra gondolunk!

– Magas romhalmaz tetején állunk. Vissza és előre messze utat végigtekinthetünk.

A megtett ezeréves utunkat bevilágítja szent koronánk fénye. Ez a fény mutatja előre ís az utunkat.

Akiben elevenen él. ezer éves multunk emléke, az csak ezen az úton haladhai Aki itt elől megy, az háta mögött fogja látni a magyarság összes államias értékeit, Az álprófétának, aki mellékvágányra téved, nem lesznek olyan követői, akikkel társulva államot fentartani és kormányozni lehet.

Mert nemzeti újjáéledésünknek, nemzeti nagyságunknak, a szebb és boldogabb magyar jövőnek csak egy útja van, és pedig az, amit a szent korona fénye bevilágít.

Ez a szent korona tana! Ez az ezeréves eszme mai misztikus jelentősége!